

TÁTOU KAŽDÝ DEN

366 ZAMYŠLENÍ O RODIČOVSTVÍ,
VÝCHOVĚ A LÁSCE K DĚTEM

RYAN HOLIDAY

Tátou každý den
366 zamyšlení o rodičovství, výchově a lásce k dětem
Ryan Holiday

Daily Dad
Copyright © 2022 by Ryan Holiday
This edition published by arrangement with Portfolio, an imprint of
Penguin Publishing Group, a division of Penguin Random House LLC.

Překlad: Tomáš Bíla
Sazba: Stará škola
Obálka: Daniel Lagin
Odpovědná redaktorka: Iva Chvojková Růžičková
Tisk: Tiskárny Havlíčkův Brod a. s.

Vydalo Nakladatelství Audiolibrix
Makovského 1334/26, Řepy, 163 00 Praha 6
v roce 2023 jako svou 44. publikaci
První vydání

Připomínky: audiolibrix.cz/pripominky
Detail titulu: audiolibrix.cz/tata
Objednávky knih: audiolibrix.cz/objednavky

Při diskusi o knize použijte hashtag #tatoukazdyden
Kniha je dostupná také jako audiokniha
na audiolibrix.cz/tata

České vydání © Audiolibrix s. r. o. 2023
Všechna práva vyhrazena
audiolibrix.cz/nakladatelstvi

Žádná část této publikace nesmí být kopírována a rozmnožována
za účelem rozšiřování v jakékoli formě či jakýmkoli způsobem
bez písemného souhlasu vydavatele.

ISBN 978-80-88494-09-6 (hardback)
ISBN 978-80-88494-10-2 (epub)
ISBN 978-80-88494-11-9 (pdf)

10 9 8 7 6 5 4 3 2 1

*Nejprve si stanovte, čím chcete být,
a pak pro to udělejte, co je třeba.*

Epiktétos

OBSAH

ÚVOD	9
LEDEN	16
JDĚTE PŘÍKLADEM (JEDINĚ TAK TO FUNGUJE)	
ÚNOR	48
BEZPODMÍNEČNÁ LÁSKA (JEDINÁ VĚC, KTEROU OPRAVDU CHTĚJÍ)	
BŘEZEN	79
DEJTE PŘEDNOST RODINĚ (PRÁCE, RODINA, ZÁBAVA: VYBERTE DVĚ)	
DUBEN	111
OVLÁDNĚTE SVÉ EMOCE (LEKCE TRPĚLIVOSTI A SEBEVLÁDÁNÍ)	
KVĚTEN	142
CHARAKTER JE OSUD (LEKCE O TOM, CO JE SPRÁVNÉ, A CO NE)	
ČERVEN	174
NEZANEDBÁVEJTE SE (LEKCE PÉČE O SEBE SAMA)	

ČERVENEC	205
POMOZTE JIM BÝT TÍM, KÝM JSOU (LEKCE VÝCHOVY A OBJEVOVÁNÍ)	
SRPEN	238
BUĎTE JEJICH FANOUŠKEM (NEJVĚTŠÍ DAR, KTERÝ JIM MŮŽETE DÁT)	
ZÁŘÍ	270
VYCHOVAT ČTENÁŘE (LEKCE UČENÍ A ZVĚDAVOSTI)	
ŘÍJEN	301
BOJOVAT A PŘEŽÍT (JAK POSILOVAT JEJICH ODOLNOST)	
LISTOPAD	333
DÍKŮVZDÁNÍ A VZTAHY (LEKCE VDĚČNOSTI A SPOJENÍ)	
PROSINEC	364
ČAS LETÍ (VÁŠ ČAS SE MŮŽE NAPLNIT KDYKOLI)	

ÚVOD

Hodně lidí má děti. Málokdo umí být rodičem. Mohlo by se zdát, že když se vám narodí dítě, stáváte se automaticky matkou nebo otcem, ale všichni víme, že tomu tak není. Je spousta lidí, kteří vodí své děti do školy, starají se, aby měly co na sebe, co jíst a kde spát, ale ve skutečnosti nejsou rodiči. Chovají se spíš jako zákonní zástupci. Snaží se plnit své povinnosti, aby to nějak překleпали od rána do večera... a dalších osmnáct let.

To není rodičovství. *To je minimum.*

Je smutnou pravdou, že pro některé lidi je i tohle vysoko nastavená laťka. Jako by jejich povinnosti skončily početím, narozením dítěte nebo dnem, kdy podepsali rozvodové papíry.

Rozmnožování je biologický pud. Rodičovství je role psychologická. Je to rozhodnutí. Vědomá volba. Závazek – závazek změnit to, kým jste a jaké máte priority, ve prospěch a pro lepší budoucnost vašich dětí. Závazek obětovat se a sloužit, činit těžká rozhodnutí, *milovat* své děti, ne je jen *mít*.

Být rodičem znamená rozhodnout se, že se děti stanou když už ne jediným, tak aspoň jedním z ústředních bodů vašeho života. A také přijmout skutečnost, že příchod těch malých lidí od základů změnil to, kým jste, jaké hodnoty vyznáváte a jaké povinnosti máte.

Člověk, který má děti, dělá, co je třeba, aby neměl potíže se sociálkou a nemusel poslouchat uštěpačné poznámky od sousedů. Rodič se zavazuje k dodržování nadčasových zásad, které mohou působit jako klišé, ale ve skutečnosti jsou natolik vzácné, že si hned všimnete, když podle nich někdo skutečně žije.

Určitě už jste mnohokrát slyšeli věci jako *klást rodinu na první místo, bezpodmínečně milovat, naslouchat, pomáhat jim stát se tím, kým mají být, jít příkladem, nebrat nic jako samozřejmost, žít s vděčností*.

Aby bylo jasno: Jde o současný přístup. Nebylo by přehnané říct, že ještě před několika generacemi bylo *přežití* dětí to jediné, co se od

rodičů očekávalo. Dítě bylo považováno za budoucí pomoc, která je zpočátku spíše přítěží; za další pár rukou, které budou jednou pomáhat s prací v hospodářství nebo se postaví k pásu v místní továrně a bude přispívat do rodinného rozpočtu.

I na počátku dvacátého století byla péče o děti poznamenaná obavami z vysoké úmrtnosti a nemocnosti. Pokud vám ani jedno dítě neumřelo, byl to skutečný zázrak. Že byste měli dbát o jejich city? Bezpodmínečně je milovat? Prosím vás, kdo na to měl čas? A kdo věděl, jak na to?

O Winstonu Churchillovi, který sám rozhodně nebyl dokonalým otcem, ale vychovali ho dva sebestřední a duchem nepřítomní aristokraté, kteří byli produktem viktoriánské Anglie, se traduje následující historika: Jednoho večera během školních prázdnin si dlouho do noci povídal se svým synem Randolphem a potom mu řekl: „Víš, můj drahý chlapče, mám pocit, že jsem s tebou o těchto prázdninách mluvil víc než můj otec se mnou za celý svůj život.“ Nejenže to nejspíš byla pravda, ale v té době to zdaleka nebylo nic neobvyklého – a ještě o mnoho let později to bylo běžné. Možná se to týká i vás a vašeho vlastního dětství.

Není to smutné? Nejen pro děti, ale i pro rodiče.

Po mnoho generací byli rodiče – zejména otcové – ochuzeni o to nejprínosnější a nejkrásnější na světě: být součástí života svých dětí. Milovat je nejen všeobecně, ale aktivně, každý den. Odvrácenou stranou patriarchální kultury, která na bedrech ženy nechávala veškerou péči o domácnost, bylo úzkoprsé přehlížení a velmi nízké nároky na muže jako otce dětí. Milovat a být milován? Chápat a být chápán? To otce nikdy nikdo nenaučil. A taky to od nich nikdo nevyžadoval. A znovu: Představte si, jak dramaticky jiné by naše dějiny byly, kdyby více rodičů *bylo rodiči*. Kdyby takového [dosadte si libovolného padoucha] lépe vychovali. Kdyby se [dosadte si libovolného chamtivého magnáta] v dětství naučil, že je lepší se rozdělit. Kdyby se o [dosadte si libovolnou oběť] lépe starali. Kdyby [dosadte si libovolnou anonymní nulu] s podporou rodičů dokázal rozvinout svůj potenciál. Kdyby někdo zamlada řekl [dosadte si libovolného diktátora], že je na něj hrdý.

Smutnou minulost sice už nezměníme, ale můžeme si napsat lepší budoucnost.

To je myšlenka, která je základem této knihy.

Navzdory mnoha chybám minulých generací je rodičovství jednou z těch krásných zkušeností, které nás spojují v nepřerušném řetězci sahajícím tisíce a tisíce let do minulosti. Jedna z nejkrásnějších pasáží ve spisech římského básníka Lukrécia líčí radost otce, který se sklání k dětem soupeřícím o to, které mu skočí do náruče. Jedním z nejstarších důkazů o přítomnosti člověka v Americe jsou stopy rodiče, pravděpodobně matky, která v dnešním národním parku White Sands nesla a pak položila, poponesla a zas položila, poponesla a zas položila malé dítě.

Náš život, naše divoká, chaotická každodenní existence naplněná radostmi i strastmi, láskou i prací, má nadčasový rozměr. Starověký svět se od toho dnešního lišil tak, že si to ani nedovedeme představit; stopy v Novém Mexiku se prolínají se stopami obřích lenochodů, starověkých velbloudů a vyhynulého druhu mamuta, a přesto za nimi vidíme zkušenost, kterou jsme sami nespočetněkrát zažili na hřišti, cestou domů, na pláži na dovolené.

Rodiče se o své děti vždycky báli. A taky si se svými dětmi vždycky hráli. Vždycky si pro své děti představovali nějakou budoucnost. Snažili se být pro své děti vzorem, snažili se je podporovat a povzbuzovat. A určitě vždycky pochybovali sami o sobě a přemýšleli, jestli toho udělali dost, jestli se dobře postarali, jestli je vybraná škola dost dobrá, ten který sport dost bezpečný, budoucnost jejich dítěte dost dobře zajištěná. Dělalí totéž, co děláte vy, a totéž budou lidé dělat i za dalších padesát generací.

Jsme součástí něčeho nadčasového a věčného, něčeho velmi malého a zároveň velmi velkého. To by v nás mělo probouzet pokoru, ale zároveň inspiraci. Mělo by nám to dát smysl života... a nadhled.

A praktické rady. Rodičovství je téma, kterému se věnovaly všechny filozofické školy a náboženské tradice. Poučení o tom, jak se před dětmi ovládat, najdeme už u Platóna. Rady, jak pro své děti vytvořit klidný domov, u Marka Aurelia. Varování, jak své děti nerozmazlovat, u Seneky. Poučení o tom, jak je podporovat, u královny Alžběty II. Návod, jak je inspirovat, u britské ošetřovatelky Florence Nightingaleové. Doporučení, jak v nich pěstovat zvědavost, u Sandry Day O'Connorové. Životní moudra, proč si

---

---

vážít času stráveného s dětmi, u Jerryho Seinfelda. Lekce o tom, jak spojit kariéru a rodičovství, u Toni Morrisonové. Poučení o tom, jak v naše děti věřit, u Muhammada Alího. A další rady u matek, které přežily holocaust, otců, kteří vedli hnutí za občanská práva, synů, kteří se stali válečnými hrdiny, a dcer, které získaly Nobelovu cenu – od stoiků i buddhistů, našich dávných předků i současníků, od nich všech se můžeme učit.

Stejně jako moje předchozí kniha *Stoikův průvodce pro každý den* je i tato kniha sbírkou takových rad. Vstřebávejte je jednu po druhé, každý den kousek. Doporučuju začít na stránce s datem, kdy jste tuto knihu otevřeli. (Nečekejte na 1. leden! Začněte rovnou!) Ať už začnete kdekoli, síla této knihy spočívá v tom, že ji každý den vezmete do ruky a na chvíli se nad ní zamyslíte – protože i když stránky zůstávají stejné, vaše děti se budou měnit. Zrovna tak, jako se mění svět kolem vás i vy sami.

Moje kniha *Stoikův průvodce* je na světě už sedm let. Proдалo se jí více než milion výtisků ve čtyřiceti jazycích, takže se určitě najdou lidé, kteří ji už léta čtou každý den. Přestože je stále stejná jako na podzim roku 2015, kdy jsem ji odevzdal nakladateli, dodnes spojuje lidi na celém světě a je jim užitečná. Ostatně právě stoikové říkali, že nikdy nelze dvakrát vstoupit do stejné řeky, protože my i řeka se neustále měníme.

Tato metafora platí i pro rodičovství, a právě na této myšlence stojí *Tátou každý den*. Není to kniha pro nastávající rodiče nebo pro rodiče pubertáků; je to kniha pro *každého* v *každé* fázi jeho cesty. Každé zamyšlení zapůsobí jinak na rodiče, který je sám na malá dvojčata, a jinak na toho, jehož děti právě odlétly z rodného hnízda. Stejně tak bude tentýž zápis působit jinak, pokud se k němu znovu vrátíte za rok. A u myšlenky „vracení se“ ještě chvíli zůstaneme, protože je klíčovou součástí filozofie této knihy, stejně jako dobrého a vnímavého rodičovství.

Rodičovství, stejně jako hledání moudrosti, je celoživotní úsilí. Nikdo neočekává, že ho zázračně „pochopíte“. To je dokonce základní chyba valné většiny knih o rodičovství. Vážně věříte, že si něco přečtete – ať už v tom rušném období před narozením, jako věčně nevyspalí rodiče batolete nebo později během nějaké krize – a bude

to *dobré*? Takhle to nefunguje. Každou minutu vás děti a život staví do situací, které byste si sami ani nedokázali představit (a ani žádná z těchto knih je zřejmě nepředpokládá). Takže v rodičovství nepřichází žádná náhlá proměna, jde o proces, o *úsilí*, které musíte podstoupit. Právě proto si v této knížce čtete jen jednu kapitolu denně – každý den. Není to jednorázová záležitost, ale ranní nebo večerní rituál, pozzvolný, nepřetržitý proces.

Někdy zklameme sami sebe. Ztrácíme nervy, býváme roztržiti, dáváme přednost nepodstatným věcem, a dokonce při tom ubližujeme sobě i lidem, které máme rádi. Co pak? Stejně jako na stránkách této knihy nezbyvá než pokračovat tam, kde jsme skončili. Musíme se smířit s tím, že jsme chybní lidé, a zároveň se snažit poučit se ze svých chyb a neopakovat je znovu... anebo co nejméně.

Seberte se. Připomeňte si, o co vám jde. A udělejte to lépe.

Tato cesta – *Tátou každý den* jako kniha i jako myšlenka – samozřejmě není určena jen mužům. Náš pravidelný newsletter, který zdarma rozesílám z dailydad.com, dostávají každé ráno tisíce žen. Jmenuje se tak, protože jsem shodou okolností otec dvou chlapců, ale víc za tím názvem nehledejte.

Ať už jsou vaše děti starší, nebo teprve přijdou na svět, ať už jste nevlastní rodiče, spolurodiče, adoptivní rodiče, homosexuálové nebo heterosexuálové, bez ohledu na pohlaví, tato kniha je o cestě k tomu, abyste se stali těmi nejlepšími rodiči, jakými jste schopni být, jaké si vaše děti zaslouhují a jaké svět *potřebuje*. Není to krátká cesta – je delší než od narození po dosažení zletilosti. Být skvělým rodičem začíná dlouho předtím a končí... vlastně nekončí nikdy. Protože i poté, co opustíme tento svět, si naše děti v dobrém i zlém ponесou svým životem ponaučení, která jsme jim dali – slovem i skutkem.

Vychovávat děti – nebo, jak se jednou v rozhovoru rychle opravil jeden rodič, *vychovávat dospělé* – je to nejtěžší, co kdy budete dělat. Ale bude to také to nejdůležitější a nejdůležitější, co kdy uděláte.

O tom je tato kniha, plná těžce nabyté moudrosti minulých generací.

Jste rodič. To máte společné se všemi rodiči, kteří kdy žili nebo budou žít.

Jsme v tom společně.

Tak se společně snažme udělat to nejlepší.

TÁTOU KAŽDÝ DEN

LEDEN

JDĚTE PŘÍKLADEM
(JEDINĚ TAK TO FUNGUJE)

---

1. ledna

KLUČINA, CO JDE ZA VÁMI

V roce 1939, devět let předtím, než se John Wooden stal trenérem mužského basketbalového týmu Kalifornské univerzity v Los Angeles, mu jeden přítel poslal obrázek s básní na oslavu narození Woodenova prvního dítěte. Na obrázku je muž na pláži, za nímž běží syn, který si hraje v jeho stopách v písku. Wooden si obrázek zarámoval, aby ho měl každý den na očích. Báseň, kterou se naučil nazpaměť a kterou rád dával k lepšímu, zněla takto:

Hlídám se na každičkém kroku –
jde za mnou klouček, jen pár roků.
Cítím, že nesmím sejít z cesty,
říkám si: „Ještě bys tam vlez ty.“
Nevím, proč zrovna za mnou slídí
a napodobí vše, co vidí.
Marně mu zkouším zmizet z očí,
on se však nikdy neotočí.
Ten zatracený klučina
prý jednou bude jako já.

Nemusíte se tu básničku učit nazpaměť jako Wooden, ale její poselství byste si měli vrýt do paměti. Vaše děti jdou ve vašich stopách. Vidí všechno, co děláte. Pokud sejdete z cesty vy, sejdou z ní také.

---

2. ledna

**NIKDY NEDOVOLTE,
ABY VÁS VIDĚLY TAKHLE SE CHOVAT**

Považuji se za filozofa pouze v tom smyslu, že mohu jít příkladem.

Friedrich Nietzsche

Ve slavném Senekově spisu *O hněvu* se vypráví o chlapci, který se v mládí vydal do Platónova domu, aby se u slavného filozofa učil. Když se chlapec vrátil domů navštívit rodiče, byl svědkem toho, jak se jeho otec přestal ovládat a na někoho křičel. Chlapce ten prudký výbuch zaskočil a s prostou nevinností, které jsou děti schopny, řekl: „Nikdy jsem nezažil, že by se v Platónově domě někdo choval takhle.“

At se před svými dětmi chováme jakkoli – zejména doma, v soukromí – budou to považovat za normální. Pokud se k manželovi či manželce chováme hrubě nebo nevlídně, budou předpokládat, že je to přiměřený způsob, jak se chovat k lidem, které mají rádi. Pokud jsme úzkostliví a přehnaně ustaraní, budou si myslet, že svět je děsivé místo, kterého je třeba se bát. Pokud se budeme chovat nemorálně nebo cynicky, začnou i ony podvádět a lhát.

---

3. ledna

JEJICH CHYBY JSOU I VAŠE CHYBY

Nebojte se toho, že vás děti neposlouchají; bojte se, že vás stále pozorují.

Robert Fulghum

Děti vás můžou přivést k šílenství. Třeba tím, jak vytrvale pokoušejí vaši trpělivost. Tím, jak dokážou donekonečna klást různé otázky. Nebo tím, jak vás dokáží napodobovat.

„Mám ho moc rád, asi kvůli jeho chybám, které jsou mými chybami,“ napsal o svém synovi spisovatel John Steinbeck. „Vím, odkud pramení jeho obavy a trápení.“

Naše děti si v sobě nesou naše ctnosti i neřesti. Právě to dělá z celého toho bláznivého podniku jménem rodičovství tak úžasnou příležitost. Jsme tu od toho, abychom jim pomohli stát se nejlepší možnou verzí sebe sama, a jedním ze způsobů, jak toho dosáhnout, je pomáhat jim, aby se nám vyrovnaly ve všem dobrém. Ale další dobrý způsob je zabránit jim, aby se nám příliš podobaly ve všem špatném.

Dosáhnout obojího zároveň by bylo neuvěřitelně obtížné, kdybychom nebyli upřímní a sebevědomí, kdybychom se nechali vést svým egem. To nesmíme dopustit. Tohle je naše šance, náš čas! Můžeme jim pomoci. Podpořit je. Umožnit jim překonat nedostatky, které jsme možná sami nikdy nepřekonali. Využít této druhé šance a dát jim to, co jsme sami nedostali.

A co víc, je to příležitost je pochopit.

---

4. ledna

UKAŽTE JIM, JAK SI ZACHOVAT CHLADNOU HLAVU

V roce 1952 přišel otec Margaret Thatcherové o funkci v komunální politice, protože ve volbách zvítězili labouristé. Byl velice rozčilený. Bral to jako zradu. A mohl se těmito emocemi nechat ovládnout. Ale nenechal.

Místo toho otec Thatcherové učinil neuvěřitelně zdrženlivé a důstojné prohlášení: „Je to už téměř devět let, co jsem toto roucho se ctí oblékl, a nyní věřím, že je se ctí odkládám.“ Později dodal: „I když jsem byl svržen, dopadl jsem na nohy. Za sebe můžu říct, že jsem byl spokojený, když jsem přišel, a jsem spokojený, že odcházím.“

Dalo by se říct, že své dceři ukazoval, jak prohrát s grácií. Ale bylo to mnohem víc. Ukazoval jí, že nás neurčují vnější okolnosti, ale jen to, jak na ně reagujeme. Ukazoval jí, jak snášet nepřízeň osudu a nikdy se nenechat připravit o vyrovnanost a sebeovládání. To všechno byly lekce, kterých Thatcherová během svého bouřlivého života jako politička, premiérka a matka mnohokrát využila.

Budou je potřebovat i vaše děti. Tak jim to ukažte. Ne slovy, ale příkladem. Ukažte jim, že i když vás někdo podrazí a opravdu to bolí, stále se držíte vašeho osobního kodexu chování. Protože to je důležité. A ještě bude.

---

5. ledna

CO SI VYBERETE?

Bruce Springsteen ve své show na Broadwayi mluvil o volbě, před kterou stojí všichni rodiče:

Jsme v životě našich dětí buď jako duchové, nebo jako předkové. Buď na ně nakládáme své chyby a svá břemena a strašíme je, nebo jim pomáháme ta stará břemena odložit a osvobodit se z řetězu našeho vlastního chybného chování. Jako předkové jim jdeme po boku a pomáháme jim najít vlastní cestu a určitou transcendenci.

Budete pro své děti duchem, nebo předkem? Budete je strašit, anebo vést? Budete pro ně prokletím, nebo inspirací?

Všichni samozřejmě víme, kterou z těch možností *chceme* zvolit, stejně jako to jistě věděl Bruceův nedokonalý otec. Ale pak se nám do cesty postaví naši démoni, naše problémy, duchové našich vlastních rodičů.

Proto chodíme na terapie a čteme dobré knihy. Proto se před spaním bavíme s manželkou o tom, jak je rodičovství těžké, abychom tyhle demony vymítali a vynesli je na světlo. Proto si, když držíme své děti v náručí, v duchu slibujeme, že se polepšíme, že se budeme víc snažit, že nebudeme opakovat chyby, které se v dětství děly nám.

Nebude to snadné. Nebudeme dokonalí. Ale budeme se snažit. Budeme předky – tím, kdo je povede a bude je inspirovat. Nebudeme je v budoucnu strašit jako duchové.

---

6. ledna

POVĚSTE SI NA ZEĎ JEJICH OBRÁZKY

Nemohl vědět, co ho v budoucnu čeká. Nemohl tušit, že on i jeho země budou brzy čelit velmi těžké zkoušce. Ale v roce 2019 pronesl Volodymyr Zelenskyj dvacetiminutový prezidentský inaugurační projev k ukrajinskému lidu, který předznamenal, jak bude reagovat.

Přestože Zelenskyj patří mezi nejúspěšnější osobnosti své země, neboť ještě před zvolením do nejvyššího úřadu se proslavil v zábavním průmyslu, nechtěl být oslavován ani dáván za vzor. „Opravdu nechci, aby ve vašich kancelářích visela moje fotografie, protože prezident není ikona, modla ani portrét,“ řekl. „Pověste si tam fotografie svých dětí a dívejte se na ně pokaždé, když se rozhodujete.“

V únoru 2022 pak Rusko krutě, nezákonně a chamtivě napadlo Ukrajinu. Zelenskyj odmítl příležitost nechat se evakuovat, zůstal a bojoval. Co ho mohlo motivovat? Jeho vlastní rada. Má dvě děti ve věku osmnáct a deset let a bojuje za ně. Ukrajinská armáda i občané byli motivováni podobně – statečně bojovali po jeho boku proti neuvěřitelné přesile za možnost, aby jejich děti mohly žít ve svobodě a s hrdým vědomím, že když na tom záleželo, jejich rodiče byli připraveni pro ně obětovat vše.

Každý z nás by měl tento příklad s pokorou přijímat jako inspiraci. Ale jak řekl Zelenskyj, nemusíme si na stěny věšet obrázky hrdinů. Místo nich si tam můžeme pověsit obrázky svých dětí a snažit se, aby na nás byly hrdé. To by nám mělo být inspirací a vzpruhou, až budeme nuceni dělat těžká rozhodnutí pro jejich budoucnost, pro jejich bezpečnost, pro jejich svobodu.

Jsou to naše děti, kdo nás nutí dělat správné věci..., protože se vždycky dívají.

---

7. ledna

VÝCHOVA ZAČÍNÁ DOMA

Neustále se opakuje, že výchova začíná doma, ale často se zapomíná, že doma začíná také morálka.

Louis L'Amour

Řeknete jim, aby byly hodné. Pravdomluvné. Aby dodržovaly zákony. Aby pomáhaly druhým. Že bezpečnost je na prvním místě.

Říkáte to, ale co *děláte*?

Nemůžete říkat, že vám záleží na ostatních lidech, a pak kvůli zpoždění projet křižovatku na červenou. Nemůžete svým dětem vykládat, že poctivost je důležitá, a pak lhát, abyste se vyhnuli pokutě. Co má pro vás větší cenu: vyhnout se pokutě, nebo žít podle svých hodnot? Na to se musíte ptát sami sebe v každé situaci, zejména v těch, kdy vás pozorují vaše děti. Stojí získání toho, co chcete, za špatnou lekci a podkopání hodnot, které se jim snažíte vštípit?

Ty děti jdou ve vašich stopách, vnímají vaše chování jako příklad a osvojují si lekce, které je budou formovat v těch nejmenších i největších věcech. Od toho, jakými budou řidiči, až po to, jakými budou lidmi. Sledují vás, jak žijete svůj život. *Právě teď*. Sledují, jak porušujete dopravní předpisy, jak porušujete sliby. Slyší vás, když lžete. Všimají si, že vaše činy neodpovídají vašim slovům.

Děti se učí doma. Učí se v autě. Učí se od mámy a táty. Vy určujete standard, tak jím buďte.

---

8. ledna

JAK ZTĚLESŇUJETE SVÉ HODNOTY?

Dne 1. dubna 1933, krátce po svém nástupu k moci, vyhlásili němečtí nacisté bojkot všech židovských podniků. Byla to první známka perzekuce a předzvěst mnoha dalších. Avšak příliš mnoho matek a otců, kteří svým dětem říkali, že se mají chovat správně, se s tím prostě smířilo.

Samozřejmě ne všichni. Například devětatadesátiletá babička Dietricha Bonhoeffera. Toho dne vyrazila do obchodu a odmítala, aby jí někdo říkal, kde může nakupovat. Ignorovala nacistické vojáky rozmístěné před obchody nebo se jim vyhýbala a nakupovala, kde se jí zlíbilo. Babička „pochodující kolem nacistických goril“ se v rodině Bonhoefferových stala „ztělesněním hodnot, podle kterých se snažili žít“.

Vnímal ji tak i Dietrich, který o deset let později přišel o život při pokusu o atentát na Hitlera. Přestože byl pastorem, přestože měl spoustu příležitostí utéct z Německa a žít v relativním klidu a míru v Londýně nebo v Americe, zůstal. Babiččin příklad ho vedl, ukázal mu, jak *žít* podle svých hodnot.

Snažte se být podobným příkladem pro svoje děti, ať už je v budoucnosti čeká cokoli.

9. ledna

CHRAŇTE TENTO SKVĚLÝ VYNÁLEZ

Americký spisovatel, pedagog a kulturní kritik Neil Postman ve své knize *Disappearance of Childhood* upozorňuje, že dětství je sociální konstrukt. Genetické projevy nerozlišují, kdo je a kdo není dítětem. *Děti* v tom smyslu, jak je chápeme, existují méně než čtyři sta let. Koncept dětství je podle něj „jedním z největších vynálezů renesance,“ protože umožnil dětem rozvíjet se, učit se, mít bezpečný prostor pro hru, zkoumání a objevování sebe sama.

Jako každý vynález může i dětství zmizet. Jak? *Když zmizí dospělost*. Dětství jako společenská struktura i jako psychologický stav funguje, jestliže rysy jako dospělost, odpovědnost, gramotnost a kritické myšlení označují dospělého. Když však například psaní a čtení upadají, propast mezi dítětem a dospělým se zmenšuje; hranice mezi nimi se stírá, a pak se rozplývá.

Jako rodiče musíme tento skvělý vynález chránit. Musíme prohlubovat rozdíl mezi dětstvím a dospělostí. Nechte je být dětmi... ale také se ujistěte, že jste sami dospělí. Buďte vůdčí osobností. Buďte zodpovědní. Buďte příkladem, vzorem, ke kterému mohou směřovat. Ať vás vidí s knihou, kterou ještě nedokážou pochopit. Ať jsou u rozhovorů dospělých, kterým ještě tak docela nerozumějí. Ať vidí, jak pracujete, abyste je dokázali zajistit.

Nechte je vidět ve vás dospělého, aby měly nejen k čemu vzhlížet, ale také se na co těšit.

---

10. ledna

VÁŠ ŽIVOT JE TO, CO JE UČÍTE

Jít příkladem není to nejdůležitější, co ovlivňuje ostatní. Je to to jediné.

Albert Schweitzer

Sókratovi žáci o svém učiteli prohlašovali, že přes všechnu jeho genialitu měli Platón, Aristotelés a všichni ostatní mudrci, kteří se od něj učili, „větší užitek z jeho povahy než z jeho slov“. Stejně tak tomu bylo u Zénóna a Kleantha, dvou prvních stoických filozofů: „Kleantés by nemohl být dokonalým obrazem Zénóna,“ napsal Seneca, „kdyby jen poslouchal jeho přednášky; sdílel jeho život, nahlížel do jeho skrytých záměrů a sledoval ho, zda žije podle svých vlastních pravidel.“

Existuje lepší definice, lépe nastavená laťka pro rodičovství? Pokud chcete své děti něco naučit, nebude to slovy. Nebude to pomocí přednášek. Bude to tím, že jim ukážete, že žijete podle pravidel, která jste stanovili, a že hodnoty, které se jim snažíte předat, jsou důležité.

---

11. ledna

TÍM DAREM MŮŽEME BÝT MY

Marcus Aurelius přišel o otce, když byl ještě velmi mladý. Pak ale tento neštěstím stíhaný mladík dostal velký dar. Dar, o němž všechny děti, které ho rovněž dostaly, vědí, že je to jedna z nejúžasnějších věcí na světě: milujícího otčíma.

Ernest Renan napsal, že kromě vynikajících vychovatelů měl Marcus „jediného učitele, kterého si vážil nade všechny, a tím byl Antoninus“. Po celý svůj dospělý život se Marcus snažil být žákem svého adoptivního otčíma. Dokud žil, viděl v něm Marcus podle Renana „nejkrásnější vzor dokonalého života“.

Co se Marcus od Antonina naučil? Naučil se, jak je důležité mít soucit, tvrdě pracovat, být vytrvalý, altruistický, spoléhat se sám na sebe, radovat se ze života, mít otevřenou mysl a naslouchat každému, kdo může poradit, přijímat odpovědnost a vinu, být přívětivý, popřát sluchu odborníkům a dbát na jejich rady, poznat, kdy na něco nebo někoho tlačit a kdy ustoupit, být lhostejný k povrchním poctám a *chovat se k lidem tak, jak si zaslouží*.

Docela pěkný seznam, že? Tyto lekce na Marka zapůsobily tak hluboce, že si je odnesl do dospělosti a pro vlastní potřebu zaznamenal ve spise známém jako *Hovory k sobě*. To, co dělalo tato poučení tak silnými, bylo, že byla ztělesněna v Antoninových činech, a ne zapsána na nějaké tabulce nebo svitku.

Neexistuje lepší způsob, jak se učit, než následovat svůj vzor. Neexistuje lepší způsob, jak posoudit svůj pokrok, než ve stále společnosti člověka, kterým bychom jednou chtěli být.

---

12. ledna

NEMLUVTE O TOM. BUĎTE TÍM

Tim Duncan je pravděpodobně nejlepším útočníkem v historii NBA. Získal pět titulů. Třikrát byl oceněn jako nejlepší hráč finálového utkání. Patnáctkrát se objevil mezi All-Stars. Patnáctkrát byl vybrán do All-NBA týmu a patnáctkrát do týmu nejlepších obránců. Uměl ten nejlepší skok s otočkou, jaký kdy basketbal viděl. A to všechno s obětavostí a vyrovnaností, které jsou téměř nepřekonatelné.

Proč *téměř*? Protože Duncanovi na této cestě ke slávě pomohl jeho předchůdce a spoluhráč David Robinson. Jak se tyto dvě superhvězdy daly dohromady? Jak se jeden stal mentorem druhého? Duncan to vysvětlil ve svém proslvu při uvedení do Síně slávy NBA:

Lidé se vždycky ptají: „Co ti řekl? Co ti ukázal?“ Nevzpomínám si na jedinou věc, nad kterou bychom si sedli a bavili se konkrétně. Daleko víc šlo o to, že byl dokonalý profesionál. Byl to skvělý otec, byl to neuvěřitelný člověk a ukázal mi, jak být dobrým spoluhráčem, přínosným členem týmu a podobně. Ne tím, že by mi říkal, jak to mám dělat, ale tím, že takový byl.

Je lepší, když svou filozofii *představujeme*, než abychom o ní mluvili. Jak říkali stoikové, je zbytečné spekulovat nebo se dohadovat o tom, co dělá dobrého člověka, dobrého sportovce, dobrého spoluhráče. Naším úkolem, říkali, je *být jím*. Tak to chodí ve sportu, v životě i v rodičovství. Jistě, můžeme o tom pořád dokola mluvit. Můžeme vést skvělé rozhovory. Ale rozhodující je, co děláme, jací jsme, jak se chováme.

13. ledna

JAK DOSÁHNOUT TRVALÉHO ÚČINKU

Chcete-li být zítra ve vzpomínkách svých dětí, musíte být v jejich životě už dnes.

Barbara Johnsonová

Ať už o tom víte, nebo ne, ať už jste je znali, nebo ne, vaši prarodiče měli na váš život významný vliv. A to prostřednictvím hodnot, které vštíplí svým dětem – vašim rodičům. A vy teď mnohé z těchto lekcí předáváte svým vlastním dětem.

Jeden člověk tedy ovlivnil tři generace. Když se nad tím takhle zamyslíte, není přehnané říci, že vaši prarodiče doslova změnili svět. A dokázali to docela nenápadným způsobem – několika rozhovory, tím, jak chodili každý den do práce, knihami, které četli, svým chováním u stolu. Dokázali to tím, co říkali, když jejich děti dělaly chyby. Anebo tím, jak se chovali ke svým sousedům, jak jim sekali trávník a odhrabovali sněh před domem.

Existuje spousta věcí, které můžeme udělat, abychom změnili svět. Měli bychom se snažit udělat je všechny. Ale musíme vědět – a nikdy nesmíme zapomenout – jak moc můžeme svět ovlivnit z vlastního domu. V našich dětech, jejich dětech a dětech jejich dětí zanecháváme hluboký mnohagenerační odkaz.

To je neuvěřitelná síla. Nezapomínejte na ni.

---

14. ledna

KDE SE NAUČÍ ODSOUZENÍ?

Mám dvouletého syna. Víte, co nesnáší? Spát po obědě. Konec seznamu.

Denis Leary

Zajímalo by nás, kde se naše děti učí soudit, nebo ještě hůře, kde se učí odsuzovat a být zaujaté vůči té či oné skupině. Odpověď je prostá: Učí se to od nás.

Možná jste něco utrousili o rozmařilém životě svého bratra. Zavtipkovali o buclaté postavě nějaké celebrity. Postěžovali si, že vám soused parkuje před vjezdem do garáže. Anebo jste s manželem či manželkou u večeře mluvili o tom, co je špatně na *druhé straně*, na *nich*.

Nic jste tím nemysleli. Vlastně vám na tom ani tolik nezáleželo. Ale vaše děti to slyšely. Ne vaše myšlenky; jen to, co jste řekli nahlas.

Chceme vychovat děti, které nebudou předpojaté a uvidí v každém to lepší. Jdeme jim v tom však den co den příkladem? Jistě, nejtěže úzkoprsí, ale jste vždy laskaví? Jsou věci, které byste nikomu nikdy neřekli do očí, ale proč je říkáte za jeho zády? Zvlášť když vás slyší vaše děti.

Svět potřebuje méně odsudků, méně šikany a méně pomluv, tečka. Můžete v tomto duchu začít žít doma? Můžete svým dětem ukázat, jak by to mělo vypadat, místo aby se kolotoč předsudků a pomluv roztácel pořád dokola a rozemlel jejich dětskou nevinnost na padrt?

---

15. ledna

KDYŽ CHCETE, ABY VÁS DĚTI RESPEKTOVALY

Úctu všech ostatních si získáte, pokud začnete tím, že získáte svou vlastní.

Musonius Rufus

Každý rodič chce, aby ho dítě poslouchalo. Chceme, aby naše rady bralo vážně. Chceme, aby k nám vzhlíželo. Především chceme být respektováni.

Pokud chcete, aby vás děti respektovaly, *buďte toho hodni*.

Jen se nad tím zamyslete: Proč by si měly brát k srdci rady, kterými se sami neřídíte? Proč by vás měly obdivovat, když sami naplno nevyužíváte svého potenciálu? Proč by k vám měly vzhlížet, když se sami potýkáte s nedostatkem sebevědomí, když jste se chytili do pasti syndromu podvodníka a dopustili, aby ovlivnil vaši výchovu?

Udělejte si ve svých věcech jasno. Buďte rodičem, jakým víte, že můžete být – buďte *člověkem*, jakým víte, že můžete být. To ostatní přijde samo od sebe. A pokud ne? Pak alespoň budete dost silní, abyste zvládli cokoli, co vás potká.

---

16. ledna

NEZKLAMEJTE SVÉ DĚTI

Étos válečníka spočívá na vůli a odhodlání [Spartanů] bránit své děti, svou rodnou půdu a hodnoty své kultury.

Steven Pressfield

Pokud neznáte příběh o třech stovkách Spartanů a proslulé bitvě u Thermopyl, tak ve stručnosti: Starověký král Leónidas vedl asi sedm tisíc mužů, z nichž tři sta byli bojovníci ze Sparty, do bitvy proti armádě perského velkokrále Xerxa I., který do Řecka vtrhl s více než třemi sty tisíci vojáků. Spartané dva dny drželi první linii, ale třetího dne byli nakonec přemoženi. Leónidas a jeho tři stovky bojovníků obětovali vlastní životy, aby Řecko mohlo žít a bojovat dál.

Jak Leónidas vybral ty tři stovky bojovníků, které pak vedl do soustěsky u Thermopyl, aby se postavily mnohonásobné přesile? Podle Plútarcha to byli všichni „otcové živých synů“. Možná byste čekali, že to bude naopak, že na sebevražednou misi půjdou přednostně muži bez rodin, ale tak to ve Spartě nefungovalo. Tito bojovníci byli vybráni, protože *rodiče by nikdy nechtěli zklamat své děti*. Tito otcové bojovali o to statečněji a zuřivěji, že nebránili jen svou zemi a svůj majetek, ale zároveň hájili dobrou pověst svého jména, což bylo to jediné, co jejich dětem zbylo, když v bitvě zahynuli. Opustit své druhy nebo projevit zbabělost by znamenalo velkou ostudu – zklamali by rodinu, která k nim vzhlížela.

Pokud je někdo, na koho se snažíme zapůsobit a koho bychom nikdy neměli zklamat, měly by to být hlavně naše děti. Právě za ně bojujeme a právě jejich očekávání bychom se měli vždy snažit naplnit.

17. ledna

NEBUĎTE POKRYTCI

Jediné, co je ještě horší než lhář, je lhář, který je zároveň pokrytec.

Tennessee Williams

Před lety se herce a držitele ceny Emmy Williama H. Macyho zeptali, jaká byla nejlepší rada, kterou v životě dostal. „Nikdy nelži,“ odpověděl. „Je to ta nejlevnější cesta. Lhaní stojí hodně a nikdy nestojí za to, co stojí.“

Ale autoři knihy *Unacceptable: Privilege, Deceit & the Making of the College Admissions Scandal* později odhalili, že právě v době, kdy Macy tento rozhovor poskytl, spolu se svou manželkou Felicity Huffmanovou falšovali výsledky své dcery u středoškolských závěrečných zkoušek. Shodou okolností bez jejího vědomí; totéž měli v úmyslu udělat i u své nejmladší dcery. Co je na tom nejhorší? Jejich dcera chtěla jít na divadelní školu, která ani nevyžadovala vysoké hodnocení testů!

Byla to nejlevnější cesta, a přesto ani zdaleka nestála za to, co je stála. Macyho manželka strávila za svou roli v podvodném plánu několik dní ve vězení. Jeho dcera byla zdrcená. Nejenže ji celý skandál nepředstavitelně ztrapnil, ale navíc se musela vyrovnat s tím, že vyšlo najevo hluboké pokrytectví jejích rodičů – tak pěkně mluvili o tom, že jsou dobří lidé, a pak udělali tak špatnou věc, navíc kvůli tomu, že nevěřili jejím vlastním schopnostem!

Něco takového si žádné dítě nezaslouží. Přinejmenším si zaslouží rodiče, kteří sami dodržují to, co říkají. Dopřejte svým dětem takové rodiče. Nebuďte pokrytci.

---

18. ledna

VEĎTE JE K DŮSLEDNOSTI

Děti jsou vybíravé. Tohle jim nechutná, tamto nemají rády, támhleto nechtějí. Chtějí mít přesně to, co chtějí, a nic jiného. Ale když matka Johna Lewise svým dětem opakovala heslo, podle kterého je vychovávala – „Buďte důslední!“ – měla na mysli něco jiného.

David Halberstam ve své poutavé knize o hnutí za občanská práva s názvem *The Children* vysvětluje, že měla na mysli asi toto: „Buďte opatrní, zodpovědní sami za sebe a vždy dobře připravení.“ To byl soubor norem, které se snažila svým dětem vštěpovat nejen, když byly malé, ale po celý jejich život. V devadesátých letech, kdy se její syn John stal kongresmanem a bylo mu už dávno přes padesát, mu tohle heslo stále připomínala. Když se v sérii politických soubojů střetával s Newtem Gingrichem, Willie Mae Lewisová zavolala svému synovi a řekla mu: „Chci, abys vůči tomu muži byl důsledný.“ Což podle Halberstama opět znamenalo, že „při kritice Gingriche měl být opatrný a každý útok mít věcně podložený“.

Takže ne vybíravost, ale důslednost. Nemusíte mít rádi všechno, ale buďte důslední v tom, co chcete. Udělejte si v tom jasno. Jděte si za tím, nenechte se od toho nikým a ničím odradit a dělejte to dobře.

Jsou to úžasné rady, které svým dětem můžeme opakovat pořád dokola..., ale jako vždy je mnohem důležitější, aby *viděly, že se podle nich sami řídíme*. Ukažte jim rozdíl mezi vybíravostí a důsledností, mezi povrchností a věcností, mezi ústupkem a kompromisem.

Ukažte jim, jak vypadá odpovědnost. Ukažte jim, jak být opatrní a jak být vždy připraveni. Protože jednoho dne tu nebudete a ony budou mít vlastní děti, které se budou muset to samé naučit právě od nich.

---

19. ledna

KDE JSTE TO VIDĚLI?

Bez pravítka nemůžete narovnat křivou čáru.

Seneca

Vaše dcera se naštvě, a tak práskne dveřmi a křičí. Váš syn si udělá svačinu a nechá kuchyni jako po zemětřesení, ať ji uklidí někdo jiný. V restauraci jsou drzí, když mluví s obsluhou. Na sociálních sítích se navázejí do cizích lidí.

Než se rozzlobíte, než jejich chování odsoudíte, vezměte je stranou a laskavě a otevřeně jim položte otázku, kterou kulturista Mark Bell vždy klade svým dospívajícím dětem: „Hele, kdy jsi *mě* viděl dělat něco takového?“

Je to skvělá otázka. Je totiž možné, že jste se neúmyslně dopustili chování, které vám u druhých připadá opovrženímhodné. I když to není omluva pro *jejich* špatné chování, je užitečné vědět, zda jsme svým dětem nevědomky nedávali špatný příklad. A pokud ne, tím spíš se nemají na co vymlouvat.

---

20. ledna

DĚLEJTE VĚCI, KTERÉ CHCETE PO NICH

CHcete, aby byl váš syn silný a upřímný. Chcete, aby takové byly i vaše dcery. Chcete, aby tvrdě pracovali, pomáhali druhým, byli ohleduplní jak k rodičům, tak i k lidem, které potkají na ulici. Chcete, aby byli čistotní a pořádní, aby se radovali a byli vytrvalí.

Jistěže chcete. To chce každý. Otázkou je, jak vychovat dobré děti. Odpověď na vás hledí ze zrcadla.

Autor bestsellerů a otec dvou dětí Austin Kleon píše, že právě tohle je nejtěžší část rodičovství: Musíte být takovým člověkem, jakým chcete, aby se stalo vaše dítě. Musíte dělat věci, které chcete po nich. „Na tohle u rodičů narážím neustále,“ dodává Kleon. „Chtějí, aby jejich děti dělaly věci, které oni sami nedělají.“ On sám chce, aby jeho děti hodně četly, a tak se snaží, aby ho často vídaly s knihou. Chce, aby se věnovaly různým koníčkům a zájmům, a tak dbá na to, aby ho viděly, jak cvičí na hudební nástroj nebo si čmárá do skicáku. Chce, aby tvrdě pracovaly a našly si práci, která je zajímavá, a tak dbá na to, aby ho viděly pracovat v ateliéru. Chce, aby se k ostatním chovaly s úctou a laskavostí, a tak dbá na to, aby viděly, jak dává jejich matce něco, co pro ni vyrobil.

To, kým jste, utváří, kým se stanou vaše děti. Buďte takoví, jaké chcete, aby byly. Dělejte to, co chcete po nich. Je to těžké, ale jinak to nejde.

---

21. ledna

CO SE UČÍ Z TOHO, JAK SE CHOVÁTE?

To je to, co všichni děláme: Jdeme příkladem. Naše chování bude mít určitě velký vliv na naši mládež a naše mládež je naše budoucnost.

John Wooden

Bruce Springsteen se od svého otce naučil hodně o studu, zlomené hrdosti a boji s démony, které nedokážete přemoci. Bolest, kterou mu to působilo, je slyšet v mnoha jeho písničkách.

Springsteen měl sice smůlu, že mu osud rozdál takové karty, ale měl také neuvěřitelné štěstí na matku, která mu dávala úplně opačný příklad. Ve svých pamětech *Born to Run* píše o tom, jak ji navštěvoval v kanceláři, kde pracovala jako koncipientka. „Jsem hrdý, ona je hrdá,“ píše a vzpomíná, jaký to byl pocit, když ji viděl v jejím živlu, mimo domov, jak dělá práci, která ji naplňuje. Bruce v ní viděl sám sebe a to ho nutilo, aby se snažil být lepší. „Jsme pohlední, zodpovědní maloměšťáci, každý si neseme své vlastní břímě a děláme, co je třeba. Máme tu své místo, důvod, proč ráno otevřít oči a nadechnout se života, který je stálý a dobrý.“ Představte si, co asi cítil, když ji viděl při práci.

Co se vaše děti učí z toho, jak se chováte? Ukazujete jim jako Bruceův otec, jak být naštvaný, zahořklý a ztracený? Nebo jim ukazujete, jak být stateční a houževnatí a jak si najít své místo, jako to dělala Bruceova matka? Vede je příklad, který jim dáváte, aby byly lepší, nebo horší?

---

22. ledna

NEUSTÁLE VÁS POSLOUCHAJÍ

Děti nikdy neuměly dobře naslouchat starším, ale vždycky je s oblibou napodobovaly.

James Baldwin

Už jste někdy od svých dětí slyšeli něco, co vás zarazilo? Poznámku, po které zůstanete stát s otevřenou pusou? Jako ve filmu *Vánoční příběh* (1983), kde starý Parker potmě a ve vánici mění prasklou pneumatiku za novou, zatímco Ralphie drží poklici plnou matic. Stařík Parker do poklice vrazí a matice se rozletí do sněhu. „A kůůurník,“ vykřikne Ralphie. „Jenže já tehdy neřekl *kurník*,“ vzpomíná hlasem svého staršího já. „Řekl jsem *to* slovo, zakázané slovo, nejzakázanější ze všech zakázaných slov na k!“

Starému Parkerovi poklesne čelist a nevěřičně na syna zírá. *Kde se to v něm vzalo?* říká si v duchu. *Od koho to slyšel?*

Samozřejmě to tuší. Ralphie to slyšel od svého otce, proslulého „gobelínem obscenností“, který dokázal splétat dohromady, když se opravdu rozčílil. Malý chlapec se prostě vydal v otcových šlápějích sprostoty.

Jde o to, že děti nás neustále vnímají. Mají oči, uši a srdce otevřené. Všechno vstřebávají. Co uslyší? Co do nich nasákne z toho, co vylétne z vašich úst? To je otázka.

23. ledna

NESMÍTE ZŮSTAT JEN U SLOV

Existuje několik základních pravidel, která se svým dětem všichni snažíme vštípit a požadujeme po nich, aby je dodržovaly. Patří mezi ně pracovitost, sportovní chování, cílevědomost, slušnost, respekt k ostatním a k jejich hranicím. Jistě je znáte a pravděpodobně je svým dětem vštěpujete také.

Pak je tu milion dalších věcí, které jsou podle nás pro dospívající nezbytné. Z některých se stalo klišé, z jiných otřepané pravdy, jejichž opakování – den za dnem, dítě za dítětem, generace za generací – jsme začali brát jako tradici. Zato moc nepřemýšlíme o tom, zda se těmito pravidly sami řídíme, zda dodržujeme zákony, které se snažíme prosazovat. Miliardář Charles Koch výstižně shrnul hlavní radu, kterou mu svou praktickou výchovou vštípil otec: *Nemůžete své děti poučovat o něčem, co sami neděláte.*

Nemůžete svým dětem říkat, aby se k cizím lidem chovaly slušně, a potom po telefonu hrubě vynadat pracovníkovi zákaznické linky. Nemůžete jim říkat, že je důležité najít a následovat svou vášeň, a strávit celé jejich dětství v dobře placeném zaměstnání, jež z duše nenávidíte. Nemůžete jim říkat, jak důležitá je pro člověka rodina, když to svými činy nedáváte najevo.

Své děti nemůžete poučovat. Musíte žít podle toho, co chcete, aby se naučily.

---

24. ledna

KDYŽ VÁS OPRAVDU POSLOUCHAJÍ

Edward Henry Harriman byl boháč jako z pohádek. Železniční magnát. Jeden z největších průmyslníků. Svým dětem dal všechno, na co jen pomyslely nebo co by se jim mohlo hodit. Na rozdíl od jiných bohatých rodičů však tento luxus spojoval s přísnými pravidly a poučkami. Chtěl, aby jeho děti v životě něco dokázaly, aby změnily svět k lepšímu. S oblibou opakoval: „Velké bohatství je odpovědnost a závazek. Peníze musí pracovat pro vlast.“

Všichni dáváme svým dětem různé rady, tak jako je naši rodiče dávali nám. Drobná moudra, která jsme někde pochytili. Doufáme, že nás vnímají. Doufáme, že jim utkví v hlavě.

A když se to podaří? Pak je to k nezaplacení.

Když byla roku 1901 Harrimanova dcera uvedena do společnosti, byla na rozdíl od svých vrstevnic zděšena tím, co viděla. Večírky, které boháči pořádali pro své přátele, se jí zdály příšerně marnotratné a požitkářské. Proto využila své finanční prostředky k založení Juniorské ligy, dobrovolnické neziskové organizace, která existuje dodnes a zaměřuje se na pomoc těm méně šťastným. Své peníze použila nejen pro vlast, ale pro celý svět, a zlepšila tak nespočet životů.

Musíme si uvědomit, že jako rodiče stále zaséváme semínka. Tu komentářem, tu knihou, kterou jim dáme přečíst, dokumentem, který společně sledujeme, příkladem, který jim dáváme, člověkem, kterého jim představíme. A když je přimějeme naslouchat? Když nás opravdu uslyší? Pak se mohou dít úžasné věci.